

АРХИТЕКТОНСКО-УРБАНИСТИЧКА СТУДИЈА ТРАНСФОРМАЦИЈЕ И ПОВЕЗИВАЊА КАНАЛА ДУНАВ-ТИСА-ДУНАВ СА ПОДРУЧЈЕМ КЛИСА У НОВОМ САДУ
ARCHITECTURAL AND URBAN STUDY OF TRANSFORMATION AND CONNECTION OF THE CHANNEL DANUBE-TISA-DANUBE WITH AREA KLISA IN NOVI SAD

Мелиса Алцан, Дарко Реба, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област– АРХИТЕКТУРА И УРБАНИЗАМ

Кратак садржај – Истраживање и израда студије о могућим трансформацијама на обали канала Дунав-Тиса-Дунав јача како би се дошло до најбоље стратегије која би помогла у оживљавању овог приобаља, као и подручја Клиса. Један од циљева овог истраживања је дефинисање значаја реке као битног природног елемента у урбаној средини и сагледавање фактора који су утицали на настанак градова поред река и њихов развој у зависности од специфичности локалне средине. Осим тога, битно је доћи до закључка које су активности које се на приобаљу остварују и да ли то утиче на промену односа становништва према истом, као и које су методологије за унапређење и развој простора приобалних делова. Тиме се указује значај саме обале као активног урбаног јавног простора који доводи до оживљавања простора на различитим аспектима и социјализације људи као и до стварања аутентичног визуелног идентитета.

Кључне речи: приобаље, обала, урбано окружење, речно окружење, речни фронт, идентитет, град

Abstract – Research and development of a study on possible transformations on the banks of the Danube-Tisa-Danube Channel has resulted in the best strategy to help revive this coastal area as well as the Klisa area. One of the objectives of this research is to define the significance of the river as an essential natural element in the urban environment and consideration of the factors that influenced the emergence of cities along the river and their development depending on the specificity of the local environment. In addition, it is important to come to conclusion as to which activities should taking place on the coastline and whether it affects the change a population of the same and that the methodology for the promotion and development of the coastal area parts. This shows the importance of the coast itself as an active urban public space that leads to the revitalization of space and socialization of people, as well as to the creation of an authentic visual identity.

Keywords: coastal, bank, urban environment, river environment, river front, identity, city

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је био проф. др Дарко Реба.

1. УВОД

Историја човечанства је уско повезана са рекама, примарном детерминантом локације урбаних насеља. Реке нису утицале само на облик и развој наших градова, већ су утврдиле и њихове економске и друштвене односе.

Градови на рекама су почели да се посматрају као могућност за стварање новог модела који, у различитом степену, поново процењује своју друштвену, економску и пејзажну вредност.

Као велики потенцијал који се уочава, који је из неоправданих разлога дуго година запостављен и заборављен од грађана Новог Сада, јесте приобаље канала Дунав-Тиса-Дунав. Са својом идеалном локацијом, идеја је била истражити могућност трансформације овог приобалног простора и повезивања истог са насељем Клиса. Да ли је могуће створити идеалне предуслове за интервенцију које би ревитализовањем помогле у оживљавању и развоју овог дела Новог Сада? У овом контексту, истраживање ће бити представљено као архитектонско-урбанистичка студија трансформације и повезивања обале канала Дунав-Тиса-Дунав са подручјем Клисе где ће кроз различите фазе рада дати одговоре на постављене хипотезе.

2. РЕЧНО ПРИОБАЉЕ КАО ФЕНОМЕН

"...Обала постаје позорница на коју се постављају најважнији елементи града. Одакле проистиче да обале представљају огледало културе једног града ... Изражавају друштвено поимање града и филозофију стварања истог" [1].

Обала је јавно добро и посматра се као потенцијал за стварање нових простора за контакте међу људима, али и за развој нових културних и уметничких вредности. Афирмише се и планира као јавни простор и уређује са циљем максимизирања приступачности што ширем броју корисника. Сагледава се као потенцијал чијим се унапређењем град може ревитализовати са економског, еколошког, социо-културног и туристичког аспекта.

3. ОБЛИЦИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ ПРИОБАЉА

3.1. Економска ревитализација

Обале се посматрају као простори атрактивни за лоцирање нових градских пословних центара који посебну корист остварују ексклузивност локације која

не води увек и суштинској ревитализацији и формирању идентитета ових простора. Понекад се тежи примени успешних модела уређења а да се не узима у обзир специфичне друштвено-економске и политичке контекст урбане регенерације која је довела до успеха реализованих пројеката.

3.2. Еколошка ревитализација

Обале се планирају, уређују и редирају са циљем успостављања бољег контакта и прожимања природног, речног еко-система и урбаног система. Сагледавају се као простори посебног еколошког потенцијала за развој коридора природе у граду и с тим у вези тежи се минимизацији њиховог изградње и коришћења у циљу заштите услова за опстанак и развој разноврсног биљног и животињског света.

3.3. Социо-културна ревитализација

У првом плану се поставља обала као јавно добро и посматра се као потенцијал за стварање нових простор за контакте међу људима али и за развој нових културних и уметничких вредности. Афирмише се и планира као јавни простор и уређује са циљем максимизирања приступачности што ширем број корисника.

Сагледава се као потенцијал за формирање нове границе града и појачање и истицање идентитета града чиме се потенцијално повећава и њена туристичка атрактивност [2].

4. КЛИСА И ХИДРОСИСТЕМ ДТД

Клиса се налази у северном делу Новог Сада, између Клисанског брега и Индустријске зоне Север на западу, Индустријске зоне Југ на југу, Видовданског насеља и Слане баре на југоистоку, Великог рита на истоку и Римских Шанчева и градске депоније на северу.

Хидросистем Дунав-Тиса-Дунав је каналска мрежа која повезује реке Дунав и Тиса. Представља систем за одводњавање унутрашњих вода, одбрану од поплава, наводњавање, пловидбу, туризам, рибарство и узгој шуме. Данас је хидросистем ДТД један од највећих токова у Европи и протеже се на око 12 700 км² на територији Војводине [3].

5. КАНАЛ ДТД – ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ АНАЛИЗИРАНОГ ОБУХВАТА

Анализирани обухват канала налази се у близини насеља Клиса, које се налази недалеко од центра Новог Сада, што му пружа на самом почетку велику предност. Предност јесте локација канала која је далеко од градске вреве и далеко од прометних саобраћајница. Међутим и поред великог потенцијала, овај део обале никад није успео да заживи. Околина канала је неискоришћена и неуређена. Највише је користе локални риболовци који понекад праве и мала такмичења у пецању. Дужином канала налазе се утабане земљане стазе за шетњу које су становници сами направили као стазе за шетњу.

Током анализе одабраног обухвата обале канала ДТД, издвојиле су се четири важне прометне саобраћајнице које је повезују са центром Новог Сада. Две важне саобраћајнице које пролазе кроз Клису јесу Сентандрејски пут и Темерински пут који се такође спајају са аутопутем е-75. То доводи до тога да у овом смеру циркулише велики број људи, а самим тим нуди се могућност развоја ове области са више аспеката, како економских тако и туристичких.

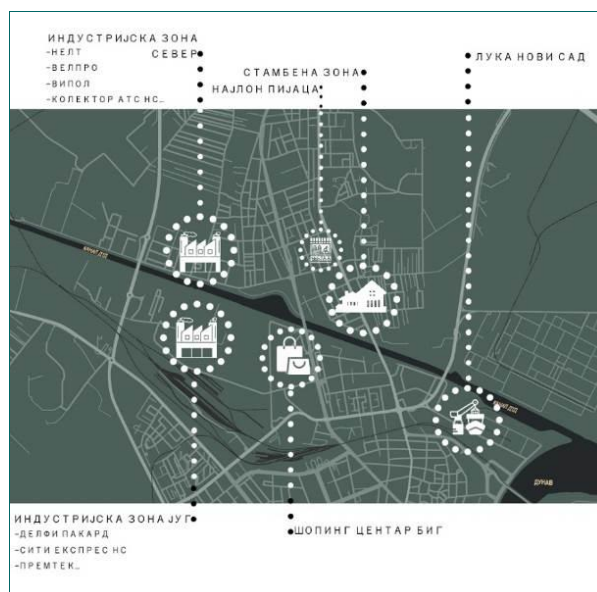
5.1. Саобраћај

На мапи бр.1 приказане су визуелно горе поменуте саобраћајнице, а оно што се издвојило још као битан податак јесте да кроз анализирани обухват канала ДТД пролази и четири моста чија је функција да врше колски саобраћај.

Мапа бр.1 – Анализа саобраћаја одабраног обухвата канала ДТД

5.2. Намена површина

Мапа бр.2 – Намена површина

6. ПРОЈЕКТНО РЕШЕЊЕ – МЕРЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ

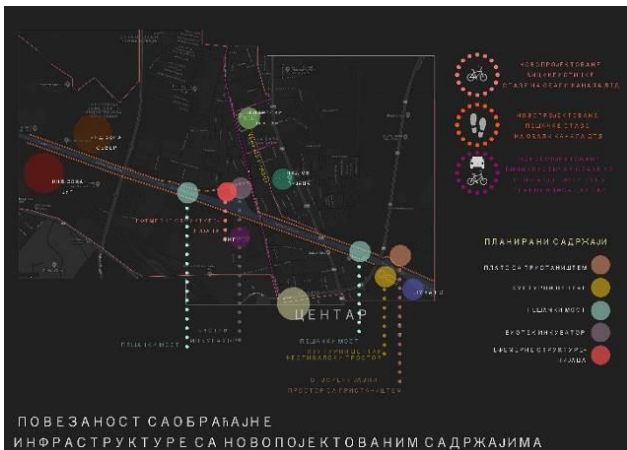
Предлог за ревитализацију обале канала Дунав-Тиса-Дунав и њеног повезивања са Клисом базирана је на однос између обале канала ДТД и Клисе (Новог Сада), затим на однос између корисника и обале и на однос корисника и активности (садржаја) на обали. На основу ових односа, процес ревитализације се може решавати у пар фаза.

6.1. Прва фаза (саобраћајно решење)

Значајна интервенција планирана је на пренамени саобраћајне инфраструктуре. Нови Сад је познат као град који велику пажњу даје бицикличком саобраћају. Међутим овај вид саобраћаја није омогућен на адекватан начин од једног дела Новог Сада до Клисе, односно Сент-Андрејским путем, као ни у најбитнијим улицама унутар самог насеља Клисе. Да би се омогућио лакши приступ из центра ка Клиси, тј. обали односно из Клисе ка обали потребно је пренаменити саобраћај у мешовити. Зона мешовитог саобраћаја представља саобраћајнице на којима је дозвољено кретање пешачког, бицикличког и колског саобраћаја.

Када је реч о улицама које се налазе унутар насеља Клисе, из анализе тог насеља као најпрометнија улица за коју се може рећи да представља и центар тог дела града издвојила се Ченејска улица у којој се налазе сви најбитнији јавни објекти. С тога, идеја је повезати је са обалом канала, а са обзиром на то да на Клиси не постоји отворени простор као место социјализације, обала би уз своје новопроектване садржаје испунила све услове да постане управо централна тачка комуникације. Такође, идеја је повезати са обалом и спортски центар – Слана Бара – који је у истој линији са Ченејском улицом. До сада, као најинтересантнија тачка која привлачи људе у овај део града јесте Најлон пијаца која се налази у непосредној близини обале, а и Ченејске улице. Како би посетиоцима ове пијаце био омогућен лак и видљив приступ обали, потребно је увести пешачке и бицикличке зоне.

Овим интервенцијама и омогућавањем лакшег приступа обали, стварају се услови за бољу фреквенцију људи, самим тим за бољу социјализацију и живот обале.

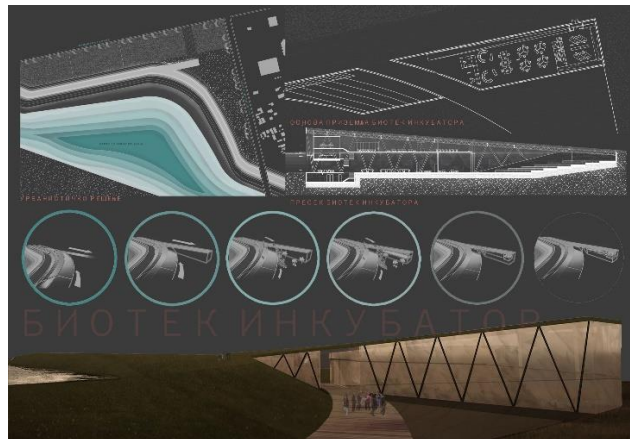

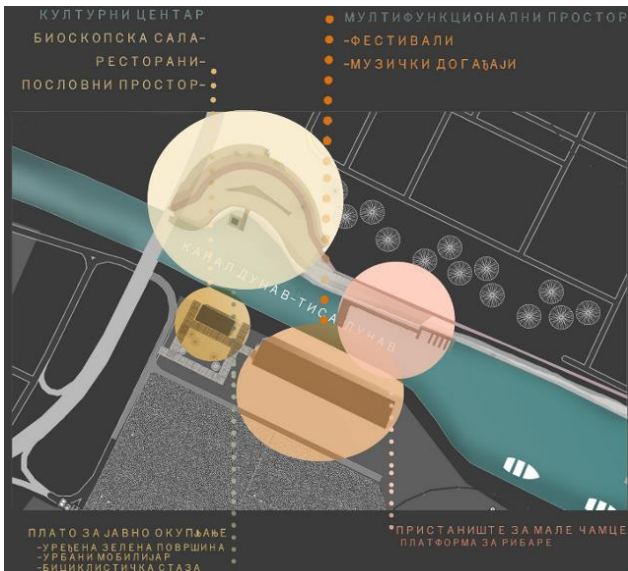
Графички прилог бр.1 – Повезаност саобраћајне инфраструктуре са новопроектваним садржајима

6.2. Друга фаза (пренамена површина)

Развој обале канала Дунав-Тиса-Дунав као живе урбане структуре захтева трансформације које се испољавају и кроз пренамену површина.

Као највећи потенцијал Војводине истиче се пољопривреда, а Клиса је једно од ретких где се већинско становништво и даље бави пољопривредом. У склопу решења биће предложено идејно решење биотек инкубатора који ће бити конципиран тако да укључи становнике Клисе-пољопривреднике и студенте из Новог Сада. Идеја је заправо увођење урбане пољопривреде уз коришћење савремене технологије, као и ефемерних структура у којима ће се продавати органски производи проистекли из ове сарадње. Осим изградње нових објеката, могућа је и пренамена функције већ постојећих структура. С обзиром на то да се Клиса сматра забаченим делом Новог Сада због непостојања културних садржаја, идеја је искористити напуштени објекат Агрохема. Један део идеја је пренаменити у културни центар, а други у мултифункционални простор у коме ће се моћи одржавати фестивали.

Графички прилог бр.2– Предлози трансформација-изградња нових структура, ревитализација постојећег објекта Агрохема у културни центар

6.3.Трећа фаза (увођење нових садржаја)

Разноврсност садржаја и активности једни су од главних квалитета сваког простора. Као што је већ поменуто, највећа мана постојећег стања обале је у непостојању никаквих садржаја за пешаке. Пројектовањем пешачких мостова који ће пре свега спојити две стране обале канала ДТД, пружиће се и аутентична места за социјализацију људи. Као у примеру из поглавља студија случаја, пешачки мостови замишљени су да служе као лежерни јавни простор где ће корисници моћи да уживају у заласку сунца и звуку воде.

Анализирајући свакодневницу становника Клисе, увидела се потреба за пројектовањем платформи за риболовце као и пристаништа. Предвиђено је и увођење новог урбаног мобилијара дуж целе новопроектване линије шеталишта.

Графички прилог бр.3 – Предлози трансформација-урбани мобилијар и пешачки мост

7. ЗАКЉУЧАК

Истраживањем и израдом студије о могућим трансформацијама на обали канала Дунав-Тиса-Дунав дошло се до најбоље стратегије која би помогла у оживљавању овог приобаља, као и подручја Клиса. С обзиром на то, предложен је низ трансформација мањих и већих размера које би довеле до развоја овог дела Новог Сада.

У стварању стратегије за трансформацију обале канала ДТД највећи значај стављен је на потребе становника и на њихово активно укључивање у све предложене садржаје.

Предлозима горе наведених трансформација, постигао би се економски, социјални, културни развој овог подручја које садржи огромне потенцијале за стварање савременог речног фронта.

8. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Marshall, R., "Waterfronts in Post-industrial Cities", Spon Press, London, New York, 2001.
- [2] Живковић Ј., Рекреација и туризам у функцији ревитализације градских речних приобаља, Архитектонски факултет Београд, 2000.
- [3] инж. Димитрије Милованов, Хидросистем ДТД, Водопривредно предузеће, Нови Сад, 1972.

Кратка биографија:

Мелиса Алцан,

Рођена је у Новом Пазару, 1993. године. Основне академске студије завршила на Државном универзитету у Новом Пазару, 2016. год. Мастер академске студије одбранила на Факултету техничких наука у Новом Саду, 2018. године.

Контакт: emaalcann@gmail.com

Проф. др Дарко Реба (1968) је ванредни професор на Департману за архитектуру и урбанизам на Факултету техничких наука у Новом Саду. Дипломирао је 1995. на Архитектонском факултету у Београду, а магистрирао 2001. и докторирао 2005. на Факултету техничких наука у Новом Саду.

Контакт: rebad@uns.ac.rs